

У НОВОМЕ САДУ У УТОРАК 30. ЈАНУАРА 1896.

ГОД. XXI.

БРОЈ 16.

ПОЗОРИШТЕ

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ

Излази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свака о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ГРАДА ЗА ИСТОРИЈУ СРПСКОГ НАРОДНОГ ПОЗОРИШТА.

ОД ЈОВАНА ЂОРЂЕВИЋА.

(Наставак).

Брижно смо чекали извештај о успеху овог првог покушаја наше дружине на страни. Успех је био преко сваког очекивања. Већ после неколико дана добисмо глас, да и *Осечани* позивају дружину и да ондашњи родољуби: Давид Миланковић и Коста Крстевић гарантују за добар успех. Дадојмо им одмах свој благослов, а међу тим припонусмо живо, да се дворана „код Јелисавете“ оправи, јер сад смо се решили, да дружину стално задржимо, па да даје представе у Новоме Саду, и одатле да се шаље у сва наша већа места, где год се буде нашло родољуба и пријатеља позоришта, који ће о њој бригу водити.

Лед је дакле већ био пробијен. Дружина се почетком децембра с успехом врати са свога првог излета у Вуковар и Осек, и настави своје представе у Новоме Саду до краја јануара 1862. У Вуковару је примљен у дружину: *Димитрије Коларовић*, а у Новом Саду: *Марта Јовановићка* са својом ћерком *Јеленом* (доцнијом *Весовићком*), *Лаза Поповић* и *Софија Поповићева*, најмлађа сестра *Драгињина*. Дружина је тако напредовала, да се већ при крају јануара могла представљати *Шилерова*: „Сплетка и Љубав.“

Фебруар и почетак марта 1862. провела је дружина у *Сремским Карловцима*, где је о њој сву бригу водио *Александар Радовановић*. За то време венчали су се у манастиру Крушедолу Ружић и *Драгиња*, оба најјача стуба наше млађане Талпије, који јој и сад служе на дну и понос наши. Ту су били примљени у дружину два Земунца: *Стеван Јовановић* и *Борђе Вучетић* (деда).

Из Карловца врати се дружина у Нови Сад на неколико дана, а отуда се крене у

Бечкерек, где је о њој водио бригу адвокат *Стеван Савић*. Из Бечкерека пошљемо дружину у *Суботицу* под старање доктора *Стојковића* и поштара *Божидара Вујића*. Овде се венчajuју *Коларовић* и *Љубица Поповићева*. Почетком маја врати се дружина у Нови Сад са новим члановима: *Јовоњом Поповићем* и *Миланом Петровићем*.

У мају била је „*Главна Скупштина за оснивање народнога позоришта*“. Она је израдила и земаљској влади на погрђење посла своје статуте; уједно се и конституисала и овластила новосадску читаоницу, да је у важнијим стварима заступа, док статути не буду потврђени. За начеоника друштву буде изабран вредна старина *Стеван Брановачки*. Одбор позоришни делно се на два одсека: артистични и економски. Глумачкој дружини одређена буде помоћ за четири месеца, да се спрема с новим комадима до октобра.

За то време неки чланови иступе из дружине, а на њихова места буду примијене: *Јованка Кирковићева*, *Марија Недељковићка*, *Јулка Степићева* и *Драга Димитријевићева*. *Милица Груничевићева* свршила је свој млађански живот својевољном трагичном смрћу 16. јунија.

У септембру буду примијени у дружину: *Лаза Телечки*, као редитељ, и *Евгеније Бони*, као његов заступник.

Почетком октобра отптује дружина у *Панчево*, откуда је походила *Земун* и *Београд* и вратила се пред нову годину 1863. у Нови Сад.

Те године 1862. било је бомбардовање Београда. Неки чланови оду у добровољце ђачке легије београдске. Исте године у лето спусти се и загребачко казалишно друштво по

примеру новосадског у наше крајеве и том приликом посети Београд и Бечкерек.

Бављење новосадске дружине у Београду дало је повода, да се и ту почело мислити и радити на оснивању позоришне дружине, која ће бити стална. Неколико новосадских чланова остану у тој новој дружини, у коју наскоро ступе и Адам Мандровић, М. Ђерпсова и Миховилов из Загреба. Ова је дружина била под управом нароочитог одборе, у ком су били виђенији чланови: Милан Петронијевић, Милан Симић, Матија Бан, Јован Бошковић, Стева Тодоровић и други.

Овај је одбор израдио и државну помоћ позоришту од 1200 дуката годишњих, од којих да се највише половина могла трошити на позоришне потребе, а половина да остаје као фонд за зидање позоришне зграде. Ова је дружина под управом Адама Мандровића представљала у Београду, а путовала је и по другим нашим варошима. Најпосле у пролеће 1865. буде закључено, да се ова дружина распусти и да се цела субвенција улаже у фонд за зидање позоришта.

Оснивање београдске дружине произвело је малу кризу у новосадској дружини због одласка неколицине чланова у Београд. Место њих дошли су почетком год. 1863. у новосадску

дружину: Паја Маринковић, Никола Рашић, Милева Рашићка и Марко Суботић.

Опаснија криза је претила новосадској дружини у априлу 1863., кад је због преступа дисциплинских правила у Осеку, куда је дружина из Новог Сада отишла, отпуштен био из друштине Димитрије Коларовић, а његов отпуст повукао за собом и одлазак неколицине најодличнијих чланова из друштине, међу овима: Д. Ружића, Д. Ружићке и Ђ. Коларовићке.

Да би се повратно поремећен ред у друштини, која се у тај пар спремала на дужи пут у Банат, закључено буде, да ја путујем са друштином, и да на путу имам пуну власт, коју и глазни одбор. Друштина се још у Новом Саду попуни: Маријом Цветковићевом, Драгом Данкуловом, Пером Видаковићем, Н. Паовићем и Живком Клавајовићем, а на путу ступе још у друштину: Марија Марковићка, Љубица Телецика и Вршчанин Светозар Крстић (прозван Чика). Крстић није био примљен за глумца, већ је много веће услуге чинио као позоришни агенат, путујући напред у она места, куда је друштина намеравала пћи, састављајући у тим местима позоришне одборе, спремајући за глумце станове, старајући се да грађење позорнице, скупљање претплате, и т. д.

(Наставиће се).

ИСТИКИ.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Јабука“. „Доктор Робин“.) 23. јан. (4 фебр.) о. г. приказиваше се и певаше Миљковићева-Дубекова „Јабука“. Кућа пуна као око; пријатељи позоришта весело погледају на пуну седишта а препуно стојиште. Неколицину позоришних пробирача је примамио као добра посластица „стари добри доктор Робин“ г. Ружића. Али те бисмо могли по имени набројити. Нећемо се варати, ако кажемо, да је оне густе редове на галерији и стражњу половину партера дочарала нада, да ће данас бити насладе не само очима него и ушима. А позоришном референту је дужност ово констатовати. Доказало се и овом приликом оно, што смо и досад знали, да велика публика воли комаде из народног живота и певање. Природно бисмо очекивали,

да ће се и наши песници и композитори чешће лаћати оваких послова тим пре, што према културном стању нашега народа, још данас, скоро да је српски народни живот — сељачки живот. Што они тако не чине, неутешан је знак неплодности наше драматске књижевности. Не остаје нам друго него да на слабости овакога комада зажмуримо и да чекамо боља времена.

Али „Јабука“ и сувише изазива човека на критиковање, ма му захтеви били и скромнији. И од „оперете“ смемо тражити леп заплет, жив дијалог, добрих досетака, а ако је из народног живота и богат етнографски колорит. Свега тога у „Јабуци“ по мало добивамо. Технички склон је веома почетнички. Кад су већ таке прилике, да се и оваки комад мора приказивати, молили бисмо г. драматурга, да изменi завршетак, у којем

православни Срби играју коло кад звони на службу, а свечари пију вина пре него што приме нафору. Така омашка показује само, да прости сељаци боље знају шта је ред, него по гдекој драматски писац. Има овде још чудних ствари. По томе што се спомиње „солга“, мислио би човек, да се комад догађа негде у Бачкој или Банату, али колико је нама познато, никде се код нас не каже „апс“, нити се тепа: „Кока“, нити се вајка „их!“ итд.

Није похвална ни она тенденција у комаду (да ли је овамо доспела из начела или за љубав јефтина вица?), која би хтела да начини јас међу „кожухом“ и „капутом“, па се то освећује оном неукусном: „Волем јести и на Божић куљу, нег' љубити млада фркафуљу“. Ако има у тадогу српског друштва још тако непросвећеног схватања, да све зло долази од „господе“, на српску позорницу, ако је рада да јој дамо частан назив школе, не сме ни сумња пасти, да кокетује с њим.

Што се тиче музикалне стране овога дела, веома несретна беше мисао г. Дубека, да уметне у комад из народног живота своје композиције па још и на народне текстове. Већ смо на граници комике (ја бар тако осећам), кад се на пр. песма:

Ја не певам што терета немам,

већ ја певам да терет растерам,

која има свој красан глас, пева на неку туђу арију. То би морале бити арије пуне оригиналности, полета и духа, при којима бисмо могли сметнути с ума неприродност, да српски сељаци, којима је Бог дао тако дивне мелодије, певају туђим гласом! Најлепше се још може слушати кор: „Ој Ђурђев-дане“. Малер је само, што бисмо код свечара на Ђурђев дан (ако је он овде уопће потребан) пре очекивали, да се поји: „Јако пљених свободитељ“, него даворија са ратоборним завршетком: Хура! — Да, да, мучна је ствар приказати народни живот, кад га не познајемо . . .

Али нека поштовани читаоци по досадашњим изјавама не помисле, да је референту ово веће пресело. Беше тренутака, у којима је и њему као и свима гледаоцима превирало ужијавање. На том треба да захвалимо нарочито г. Душановићу (Браца Тома). Његови прости затуцани сељаци су класични у својој врсти. То су прикази пуни реалистике до ситнице. Главне

певачке улоге имаху гђа З. Марковићка (Криста) и г. Марковић (Радивој). Обоје су свој задатак израдили с великим трудом, то радо признајемо, али нека буду уверени, да бисмо им сву ону музикалну мудрост поклонили за једну народну, а знамо, да би и њима боље ишло од срца. Г. Спасић (Кока) је брижљиво пазио да своју улогу не претера у карикатуру, како га је писац вазда гонио; а и то је заслуга. Г. Филиповића (кнез) упознасмо у досадашњим улогама му као способна глумца. Г. Илић може рачунати Мицу у своје најбоље улоге. И остали у мањим улогама учинише своје тако, да је трећа вештина много поправила, што су прве две згрешиле.

Пре „Јабуке“ даваше се „Доктор Робин“. Није лош комад, али уз г. Ружића могли бисмо га увек гледати. Сувише би било и једну реч рећи у похвалу његове игре, свак се и надаше вечерас велику ужијавању. Ми се управо природи дивимо, што могаше у оваким скученим приликама, у којима су наши глумци, без велике помоћи школовања, створити овакога вештака. А г. Ружићу захваљујемо да и после толико година мучна напрезања има још младићке воље и гипкости за овако тешке улоге. Онај трикратни аплаус, који се као бура носио кроза сву дворницу, беше несвестан рефлекс нашега признања. Остале гђе. и гг. лепо пристајаху уза њу: гђа Марковићка (Марија), својом отменом игром, гђа Добриновићка (Едита) у својој познатој бапској улози, г. Лукић (Дексон) одмереним и достојанственим држањем, г. Васиљевић (Артур) пријатном појавом.

Тих. 0.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Ред позоришних представа).

У петак 2. (14.) фебруара: „Краљевић Марко и Арапин“. Историјска слика у 5 чинова, с певањем и играњем, написао В. М. Миљковић, музика од Ф. Гала. (Представа за народ с обаљеним ценама.)

У недељу 4. (16.) фебруара: „Сабља Краљевића Марка“. Алегорија у 2 дела и 7 слика, с песмама, од Ј. Ђорђевића и А. Хацића, музика од Д. Јенка. (Представа за ћаке и децу с обаљеним ценама у 3 сахата после подне.)

Издаје управа спр. нар. позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

21. Представа. У ДУНЂЕРСКОВОМ ПОЗОРИШТУ. Ван претплате.

ПРЕДСТАВА ЗА НАРОД С ОБАЉЕНИМ ЦЕНАМА.

У Новоме Саду, у уторак 30. јан. (11. феб.) 1896:

ШОП ДОБРОСЛАВ.

Слика из српског народног живота у 4 чина, с певањем, по туђој замисли написао П. Адамов,
музика од Х. Дубека. — Редитељ: Добриновић.

ОСОБЕ:

Доброслав Шоповић, парох — Спасић.
Прока Станчевић, назван Копри-
вница, сељак газда — — — Филиповић.
Рада, Прокни син — — — Марковић.
Гаја Ђуваклијин, ковач — — — Добриновић.
Матија Оморац, црквењак — — — Ђушановић.
Јоца Бабић, назван Зврц, про-
пали трговац а сад повереник
безбедности — — — Васиљевић.
Марта, газдарица у пароховој
кући — — — — — М. Тодосићка.

Збија се у селу у наше дане; први чин (назаренска скупштина) у прокниој кући; други чин
неколико година касније у попиној кући; трећи чин сутра дан пред црквом; четврти чин тај
исти дан у попиној кући.

Свирачки збор 70. пешачке шуковиће свираје ове комаде: 1. „Ракасовићев марш“, од Шу-
берта. — 2. „Из српске шуме и утрине“, фантазија, од Чижека. — 3. „Царска гавота“, од
Марлеја. — 4. „Смеса од српских песама“, од Чижека.

У четвртак 1. (13.) фебруара по други пут: „НОРА“. Позоришна игра у 3 чина, написао Хен-
рик Ибсен, с пишчевом дозволом превео Милан Шевић Максимовић.

УЛАЗНЕ ЦЕНЕ: Ложа у партеру и у I. спрату: 4 фор. — Седиште у паркету у I. и II. реду: 80. н. — Седиште у
паркету: у III. IV. V. VI. реду: 60. н. — Седиште у VII—XII. реду 40. н. — Седиште на балкону у I. реду: 80. н.
Седиште на балкону у II. реду: 60. нов. — Седиште на балкону у III. IV. реду: 40. нов. — Седиште на галерији у I.
реду: 40. нов. — у II. реду 30. нов. — Стajaњe: 40. н. — Стajaњe на I. галерији: 30. н. — Стajaњe на II. галерији 20. н.

Улазнице могу се добити у књижари браће М. Поповића од 9—12 пре подне, и од 3—5 сахата
после подне и после на каси.

Почетак тачно у 7, свршетак у 10 сахата.